

LA FARMACIA PALLARÈS DE SOLSONA
CONTRIBUCIÓ A LA GENEALOGIA DELS APOTECARIS PALLARÈS

Carles BABIANO I ORTIZ DE ZÁRATE

INTRODUCCIÓ

El llinatge d'apotecaris Pallarès ha persistit més de quatre-cents anys sense interrupció en la vida sanitària i social de la ciutat de Solsona i la seva comarca: el Solsonès. Aquesta genealogia aporta per primera vegada el coneixement profund d'un llinatge d'apotecaris catalans que ha tingut, de pares a fills, una apotecaria des de l'Edat Mitjana fins al segle XX. Hi subratllem el profund caràcter familiar i tradicional de la professió d'apotecari.

Aquest estudi contribueix a enriquir altres treballs que sobre onomàstica d'apotecaris catalans d'altres investigadors van fent. Hem cregut oportú afegir aquest treball a la nostra bibliografia (1) perquè l'hem considerat cabdal pel seu contingut i la contribució al coneixement del llinatge que va regentar l'apotecaria esmentada. Així seguim la nostra línia d'investigació que, sobre aquesta antiga apotecaria i llinatge, portem a terme des de fa més de vuit anys.

COMENTARI

A l'arbre genealògic d'aquest llinatge trobem que el primer graó és ocupat per Joan Pallarès. Li atribuïm la fundació de l'apotecaria de Solsona i del llinatge d'apotecaris. El seu nom apareix en documentació l'any 1459; i en cites notarials, la segona meitat del segle XV (2). Casat amb Caterina, el succeeix el seu fill Antoni Pallarès, apotecari. En el F.P. apareix el 3 de novembre de l'any 1500, com es pot veure en els receptaris:

"Yhs. xps. + 1500 = En nom de Déu sia de la gloriosa Verge madona Santa Maria mare sua e del glorios arcangel mossen sent Miquell e del glorios martir mossen sent Sebastià e de la gloriosa apostalesa senta Maria Magdalena e de tots los sants e santes del paradís. Amen. Comens

jo Anthoni Payllares apothecari, lo present llibre en lo qual seran continuats tots e sengles deutes aixi per medecines com de qual sevol altra cosa fets. Començant a III de nobembre del any de la nativitat del nostre Senyor Deu. Mil. D. Pregant a nostre Senyor lom dexe ben principar e millor finir a salut de la mia anima e augmentació dels bens temporals. Amen. + fiat, +fiat, +fiat". (3).

Antoni Pallarès viu des de l'últim terç del segle XV fins a la meitat del XVI; contreu matrimoni amb Isabel Carbesé, filla del mercader solsoní Joan Carbesé i de Margarida, de Solsona (4). Antoni Pallarès va ser apotecari com el seu pare. El succeí igualment el seu fill, també anomenat Antoni i de la mateixa professió.

Antoni Pallarès Carbasé contrau matrimoni amb Isabel Regans, filla de Cosme Regans i de Maria (5); amb data de l'any 1537 regenta la propietat de l'apotecaria.

El text de les actes de visites i inspecció a les apotecaries fetes els anys 1595, 1609, 1624, 1674 i 1719 -estudiades per Jordi (6)- ha portat dades decisives per a la confecció d'aquesta genealogia. Després d'Antoni Pallarès i Carbesé tenim, a la ciutat de Solsona, la coexistència de dos apotecaris a nom de Pallarès. L'una, situada a la plaça Major, a nom de Joan Pallarès; i l'altra, al carrer del Castell, regentada per Francesc Pallarès.

Joan Pallarès era el fill més gran d'Antoni Pallarès i Carbasé i d'Isabel Regans. Suposem que Francesc Pallarès també n'era fill, i tots dos, apotecaris. Per les visites a les seves apotecaries respectives, deduïm que són els mateixos que hi va trobar el visitador.

La línia de descendència continua a través de Francesc Pallarès, fill -suposem per ara- de l'anterior Francesc Pallarès.

De les cinc visites d'inspecció que hem estudiat (10), és convenient fixar-se en els anys que passen d'una visita a l'altra per a una bona composició cronològica. Entre la primera i la segona visita passen catorze anys. Entre la segona i la tercera, quinze. Entre la tercera i la quarta, cinquanta. I entre la quarta i la cinquena, quaranta-cinc

anys. Entre la primera i la quarta visita d'inspecció passen més de setanta-vuit anys. Hi apareix un Francesc Pallarès; podríem considerar que es tracta de dues o tres persones amb el mateix nom.

Ja en el segle XVIII trobem Joseph Pallarès, apotecari, fill de Francesc Pallarès. D'aquest Joseph Pallarès tenim una resta interessant de material com un antic morter de bronze datat l'any 1726 (11). Aquest Joseph Pallarès, apotecari, es va casar amb Agnès Canudas, de Berga. Fruit del seu matrimoni, neix Antoni Pallarès i Canudas, que també va arribar a ser apotecari a Solsona. I, per descomptat, al mateix lloc, Antoni es va casar amb Maria Teresa Vilaseca, de Calaf (12), filla de l'apotecari d'aquella població Josep Vilaseca i de Madrona Argullol. En aquest enllaç es pot veure el que tant han repetit altres autors sobre la circumstància que molts apotecaris feien casar els fills amb persones del mateix gremi o professió. D'aquest matrimoni va néixer el que arribà a ser també apotecari del llinatge: Thomàs Pallarès i Vilaseca?

La documentació sobre Thomàs Pallarès i Vilaseca és molt abundant. Preparem un altre treball per publicar pròximament sobre dit apotecari, ja que va tenir un protagonisme rellevant. Tot comentant l'acta d'una visita d'apotecaris feta l'any 1774, Jordi (13) escriu que aquell any un apotecari, Pere Vilès, regentava l'apotecaria de l'apotecari Thomàs Pallarès; i que aquest tenia dues filles en edat casadora. També explica que l'acta del visitador comentava que l'apotecaria tenia una antiguitat de més de cent anys; és ben cert que quedava curt, ja que en aquell temps ja en feia quasi tres-cents, segons el que hem descrit.

Thomàs Pallarès es va casar en primeres noces amb Dorotea Llorenç i Aguilar, filla d'Isidre Llorenç i Josa, notari de Solsona. Quan va morir aquesta esposa, que li donà dues filles, es va casar amb Rosa Jalmar i Tuxenes, filla de Josep Jalmar i Font i de Gerònima Tuxenes i Torrents, que li va donar un fill: Josep Pallarès i Jalmar.

Thomàs Pallarès, com hem dit, va ocupar un lloc rellevant en la vida social i religiosa del Solsonès, a més d'apotecari, va ser familiar de la Inquisició. Ho apuntem com a avançament d'un treball nostre d'aparició pròxima.

Josep Pallarès i Jalmar hereta la farmàcia que el seu pare Thomàs li deixa i viu tota la guerra del francès. Es va casar l'any 1831 amb Theresa Bonany. D'aquest matrimoni neix l'últim dels apotecaris Pallarès: Thomàs Pallarès i Bonany. Matilde Pallarès, filla d'aquest últim, es va casar amb N. Ginesta i va morir sense descendència; per descomptat, ja no va tenir la farmàcia. Mossèn Joan Serra i Vilarò (14) va conèixer Matilde Pallarès ja en el segle XX.

La part cronològicament més clara és la que correspon als últims segles (XVIII, XIX i XX) i als primers de la genealogia (XV i XVI). Solament és el XVII el segle que no queda prou clar, a conseqüència de la manca de documentació dels F.P. Per això s'ha de recórrer a d'altres fons documentals i arxius.

La contribució que altres companys han fet a l'estudi sobre apotecaris de l'antigor ha enriquit els nostres mètodes i l'efectivitat dels nostres estudis. Per això anirem ampliant molt més aquesta tasca de donar a conèixer a fons aquest llinatge català, important en la història de la farmàcia i, per tant, de la medicina.

CONCLUSIONS.

En la cadena de successió dels apotecaris Pallarès tenim, de pares a fills, aquests professionals que van anar regentant la farmàcia o apotecaria de Solsona:

Joan Pallarès (s. XV), Antoni Pallarès (s. XV-XVI), Antoni Pallarès Carbesé (s. XVI), Francesc Pallarès i Regans (s. XVI-XVII), Francesc Pallarès -fill de l'anterior?- (s. XVII), Joseph Pallarès (s. XVII-XVIII), Antoni Pallarès i Canuda (s. XVIII), Thomàs Pallarès i Vilaseca (s. XVIII), Josep Pallarès i Jalmar (s. XVIII-XIX), Thomàs Pallarès i Bonany -últim dels apotecaris- (s. XIX-XX?), i Matilde Pallarès -que no va ser apotecària- (s. XIX-XX).

Aquest treball contribueix a omplir un buit important en les nostres investigacions sobre el llinatge Pallarès. Complementa i corregeix defectes i dades del que l'autor havia publicat en treballs anteriors (15). Hem de destacar les interessants aportacions fetes per Bach (16) respecte a la genealogia que aquí hem desenrotllat.

A N N E X

DESCRIPCIÓ DE L'ONOMÀSTICA DELS APOTECARIS PALLARÈS

Pallarès, Antoni

Apotecari de Solsona.

Fill de Joan Pallarès, apotecari ja l'any 1459, i de Caterina.

Apareix el seu nom per primera vegada al F.P. el 3-XI-1500.

Es casa amb Isabel Carbesé, filla de Joan Carbesé i Margarida.

Pallarès i Carbesé, Antoni

Apotecari de Solsona.

Fill d'Antoni Pallarès i d'Isabel Carbesé.

Apareix en documents de visites d'inspecció a les apotecaries (1595). És pare de Joan i Francesc Pallarès, ambdós apotecaris de Solsona. També apareix un altre fill anomenat Francesc Pallarès, metge, i suposem que és el mateix apotecari de nom idèntic.

Pallarès i Canudas, Antoni

Apotecari de Solsona.

Apareix ja entrat el segle XVIII.

Es casa amb maria Theresa Vilaseca, de Calaf.

Fill de l'apotecari Joseph Pallarès i d'Agnès Canudas, de Berga. Apareix en documents de visites a apotecaries el 1731. És pare de l'apotecari Thomàs Pallarès i Vilaseca.

Pallarès i Regans, Francesc

Apotecari de Solsona.

És va examinar d'apotecari el 14 d'agost del 1595, i en aquella data no tenia cap apotecaria.

És fill d'Antoni Pallarès i Carbesé i germà de Joan Pallarès, també apotecari. Té una de les dues apotecaries de Solsona a nom de Pallarès. L'acta d'una visita d'inspecció (2 de setembre de 1624) diu que li manquen menys medicaments que al seu germà apotecari, Joan; la seva apotecaria, doncs, estava ben assortida.

Pallarès, Francesc

Bach el descriu com a metge.

És fill d'Antoni Pallarès i Carbesé, apotecari.

Suposem que és la mateixa persona esmentada anteriorment. Té un fill anomenat també Francesc Pallarès, que l'any 1639 era metge. Be podria ser que també fos apotecari, ja que el període del segle XVI és el més fosc i hi trobem que un Francesc succeeix un altre Francesc Pallarès.

Pallarès, Francesc

Metge el 1639.

És net d'Antoni Pallarès i Carbesé, apotecari.

El comentari sobre aquest personatge el referim a l'anterior. Pensem que també devia exercir com a apotecari.

Pallarès, Francesc

Apotecari de Solsona.

Pensem que es tracta de la persona referida anteriorment.

L'any 1671 va visitar la seva apotecaria el protometge Raimon Monner.

Pallarès, Joan

Apotecari de Solsona.

El tenim pel primer apotecari del llinatge dels Pallarès.

Se l'esmenta per primera vegada l'any 1459 i durant tota la segona meitat del segle XV.

Es casa amb Caterina i en neix Antoni Pallarès.

Pallarès i Regans, Joan

Apotecari de Solsona.

Fill d'Antoni Pallarès i Carbasé i germà de Francesc Pallarès, apotecari. S'examina d'apotecari el 13 d'agost del 1595. Una visita d'inspecció li troba a faltar 9 medicaments; més tard, en una altra visita, l'apotecaria ja està ben assortida.

Pallarès, Joseph

Apotecari de Solsona.

Fill de Francesc Pallarès, semblanment apotecari de la mateixa població. És pare d'Antoni Pallarès i Canudas i avi de Thomàs Pallarès i Vilaseca. Una visita d'inspecció feta l'abril i el maig del 1719 troba ben assortida la seva apotecaria.

Pallarès i Jalmar, Josep

Apotecari de Solsona.

Fill de Thomàs Pallarès i Vilaseca i de Rosa Jalmar.

Protagonitza un llarg procés d'exempció a files en la guerra del francès.

Es casa amb Ramona Bonany (1831).

Pertany a la Vint-i-quatre de la Mare de Déu del Claustre, de Solsona.

Pallarès, Matilde

No és farmacèutica.

És filla de Thomàs Pallarès i Bonany.

Última successora del llinatge. Mor sense fills a Solsona.

Casada amb N. Ginesta.

Va conèixer personalment Josep Serra i Vilaró, a qui va cedir personalment alguns objectes de l'antiga farmàcia.

Pallarès i Vilaseca, Thomàs

Apotecari de Solsona.

Casat en primeres noces amb Dorotea Llorenç i Aguilar, de qui té dues filles. Després de quedar vidu, es torna a casar; ho fa amb Rosa Jalmar i Tuxenes, de qui té un fill baró: Josep Pallarès i Jalmar, farmacèutic.

És familiar de nombre de la Inquisició.

Pallarès i Bonany, Thomàs

Farmacèutic de Solsona.

Últim dels farmacèutics o apotecaris Pallarès.

Fill de Josep Pallarès i Jalmar i de Ramona Bonany.

Neix entre els anys 1832 i 1833.

Exerceix la professió des del 1865 o 1870 fins a acabar el segle o a començament del XX.

NOTES

- (1) Vam començar estudis sobre onomàstica d'apotecaris catalans per a una tesina de llicenciatura. Ho vam fer a instàncies de l'autor d'aquest estudi, ja que des de molts anys enrera (1973) s'havia apassionat per la història de l'antiga farmàcia Pallarès, de Solsona. La tesina va ser acceptada per la càtedra d'història de la farmàcia i legislació farmacèutica de la Universitat de Barcelona.

La bibliografia que va servir per a aquests estudis va ser aquesta:

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos. La farmacia Pallarès de Solsona. Primeros documentos del siglo XV que hacen referencia a su primer titular: Joan Pallarès, apotecari. IV Congrès d'Història de la Medicina Catalana. Poblet-Tarragona, juny 1985.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos. L'antiga farmàcia Pallarès de Solsona (fons material). Un llinatge d'apotecaris catalans que van exercir més de quatre-cents anys la professió farmacèutica. Al "Boletín Informativo de la Federación Farmacéutica, S. Coop." R.L. número 4. Barcelona, abril 1987.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos y CARMONA CORNET, Anna Maria. El Archivo Pallarès. Fondo histórico-documental de la antigua farmacia Pallarès de Solsona (Lérida). Comunicación al Congreso Español de Historia de la Farmacia. Castelló, 1984.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos y CARMONA CORNET, Anna Maria. Una farmacia catalana del siglo XV. "La Vanguardia". Barcelona, 4 de març del 1984.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos y CARMONA CORNET, Anna Maria. Restos materiales de la antigua farmacia Pallarès. Congreso Español de Historia de la Farmacia. Castelló, 1984.

- (2) BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos. La farmacia Pallarès de Solsona. Primeros documentos del siglo XV que hacen referencia a su primer titular: Joan Pallarès, apotecari. IV Congrès d'Història de la Medicina Catalana. Poblet-Tarragona, juny 1985.

- (3) Número 1. F.P. full. 1 A.D.S.
- (4) Capítols matrimonials (notari Marc Palós). Manual 22 (15-1-1493) A.D.S.
- (5) Capítols matrimonials. Manual 25 (26-III-1537) A.D.S.
- (6) JORDI I GONZALEZ, Ramón. Relaciones de los boticarios catalanes con las instituciones centrales. Tesis doctoral. La Bisbal, 1971.
- (7) JORDI, o.c., pàg. 298:
"En Solsona, la familia Pallarès era la que privaba en las boticas de la localidad, ya que en ella registramos a los siguientes Pallarès: Juan Pallarès, de la plaza mayor; Pedro Pallarès, que actua de testigo en la visita de Juan Pallarès; Francisco Pallarès, ausente de la botica; Juan Pallarès, nieto del anterior, y que era el que recibía la visita en la botica de su abuelo; Antonio Pallarès, del que no registramos que tuviera botica; Francisco Antich Pallarès, que se examinaba el dia 13 de agosto de 1595, y Juan Pallarès, hijo mayor de Antonio Pallarès, que se examinaba el dia 14. Ninguno de los dos examinados quedó a deber nada de lo que correspondía al salario del examen y al de la visita".
- (8) BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos. L'antiga farmàcia Pallarès de Solsona (fons material). Un llinatge d'apotecaris catalans que van exercir més de quatrecents anys la professió farmacèutica. Al "Boletín Informativo de la Federación Farmacéutica, S.Coop.". Número 4. Barcelona, abril del 1987.
- (9) JORDI, o.c. Visites a les apotecaries de 1595, 1609 i 1624.
- (10) JORDI, o.c. Visites de 1595, 1609, 1624, 1674 i 1719.
- (11) BABIANO, o.c. (8), pàgina 18.
- (12) F.P. lligalls A.D.S.
- (13) JORDI I GONZALEZ, Ramon. Una visita de Boticas en Cataluña. Año 1774. "Anales de la Real Academia de Farmacia" 33. 1967, número 2.

- (14) SERRA I VILARÓ, Joan. La Universidad Literaria de Solsona. Tarragona, 1953.
- (15) Corregim les notes donades al Congreso de Historia de la Farmacia, a Castelló, ja que s'hi van portar dades no gaire exactes que s'esmenen amb aquesta aportació.
Bibliografia: BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos y CARMONA CORNET, Anna Maria. Restos materiales de la antigua farmacia Pallarès. Congreso Español de Historia de la Farmacia. Castelló, 1984.
- (16) BACH I RIU, Antoni. Arxiu de la casa Pallarès de Solsona dipositat a l'Arxiu Diocesà de Solsona. Actes del III Congrés d'Història de la Medicina Catalana. Lleida, 1981, Vol. II.

ABREVIATURES

A.D.S. = Arxiu Diocesà de Solsona.
F.P. = Fons Pallarès de l'A.D.S.

DOCUMENTS JUSTIFICATIUS

Manuels 22 i 25 de l'A.D.S.
F.P., documentació general.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos. La farmacia Pallarès de Solsona. Primeros documentos del siglo XV que hacen referencia a su primer titular: Joan Pallarès, apotecari. IV Congrés d'Història de la Medicina Catalana. Poblet-Tarragona, juny 1985.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos. L'antiga farmàcia Pallarès de Solsona (fons material). Un llinatge d'apotecaris catalans que van exercir més de quatre-cents anys la professió farmacèutica. Al "Boletín Informativo de la Federación Farmacéutica, S. Coop." R.L. número 4. Barcelona, abril 1987.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos y CARMONA CORNET, Anna Maria. El Archivo Pallarès. Fondo histórico documental de la antigua farmacia Pallarès de Solsona (Lérida). Comunicació al Congreso Español de Historia de la Farmacia. Castelló, 1984.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos y CARMONA CORNET, Anna Maria. Una farmacia catalana del siglo XV. A "La Vanguardia". Barcelona, 4 de març del 1984.

BABIANO ORTIZ DE ZARATE, Carlos y CARMONA CORNET, Anna Maria. Restos materiales de la farmacia Pallarès. Congreso Español de Historia de la Farmacia. Castelló, 1984.

BACH I RIU, Antoni. Arxiu de la casa Pallarès de Solsona dipositat a l'Arxiu Diocesà de Solsona. Actes del III Congrés d'Història de la medicina Catalana. Lleida, 1981. Vol. II.

JORDI I GONZALEZ, Ramon. Relaciones de los boticarios catalanes con las instituciones centrales. Tesi doctoral. La Bisbal, 1971.

JORDI I GONZALEZ, Ramon. Una visita de boticas en Cataluña. Año 1774. "Anales de la real Academia de Farmacia" 33. 1967, número 2.

SERRA I VILARÓ, Joan. La Universidad Literaria de Solsona. Tarragona, 1953.